

Sygn. akt I ACa 1030/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Katarzyna Polańska - Farion

Sędzia SA – Edyta Jefimko (spr.)

Sędzia SO del. – Bogusława Jarmołowicz – Łochańska

Protokolant – st. sekr. sąd. Ewelina Walczuk

po rozpoznaniu w dniu 28 lutego 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa B. W.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy - Woli w Warszawie

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 kwietnia 2012 r. sygn. akt II C 534/11

- 1. oddala apelację,***
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania apelacyjnego.***

I ACa 1030/12

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 6 lipca 2011 r. B. W. wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – ostatecznie reprezentowanego przez Prezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy – Woli w Warszawie kwoty 123.703,51 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem naprawienia szkody, jaką poniosła na skutek przewlekle prowadzonego postępowania sądowego o podział majątku dorobkowego. Przewlekłość postępowania miała niekorzystny wpływ na jej sytuację materialną, ponieważ wartość podlegającego podziałowi majątku, a w szczególności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, w toku procesu wzrosła, aż o 600%, co skutkowało zwiększeniem wysokości spłaty, której zgodnie z orzeczeniem sądu musi dokonać na rzecz byłego męża. Wartość szkody została oszacowana jako różnica pomiędzy rzeczywistą kwotą spłaty, a kwotą, jaka zostałaby orzeczona, gdyby postępowanie w sprawie zakończyło się w 1997 r., powiększoną o kwotę odsetek ustawowych, obciążającą powódkę za opóźnienie w spełnieniu świadczenia na rzecz R. W. i kwotę opłaty egzekucyjnej.

Pozwany Skarb Państwa – Prezes Sądu Rejonowego dla Warszawy – Woli w Warszawie wniósł o oddalenie powództwa w całości, podnosząc, iż powódka nie wykazała aby na skutek przewlekłości postępowania poniosła szkodę w kwocie dochodzonej pozwem.

Sąd Okręgowy **wyrokiem** z dnia 17 kwietnia 2012 r. oddalił powództwo, odstępując od obciążania powódki obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wykonywanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa i przejmując nieuiszczone koszty sądowe na rachunek Skarbu Państwa.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków.

W dniu 29 marca 1995 r. B. W. złożyła do Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie wniosek o podział majątku dorobkowego, pochodzącego z małżeństwa z R. W.. Wszczęte na skutek tego wniosku postępowanie toczyło się przez okres 12 lat. W dniu 23 maja 2005 r. powódka złożyła skargę w trybie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, z późn.zm.-dalej powoływanej jako u.s.n.p.), domagając się stwierdzenia przewlekłości w toczącym się postępowaniu i zasądzenia na jej rzecz kwoty 10.000 zł. W dniu 27 lipca 2005 r. Sąd Okręgowy w Warszawie skargę tę oddalił stwierdzając, że mimo iż doszło do naruszenia prawa skarżącej do rozpoznania jej sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przed datą wejścia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r., to po tym dniu nie zachodził już stan bezczynności sądu, a postępowanie co do istoty sprawy toczyło się w sposób prawidłowy. Postanowieniem z dnia 23 marca 2007 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy - Woli w Warszawie dokonał podziału majątku dorobkowego i orzekł, iż udziały byłych małżonków w tym majątku są równe. Nadto, ustalił, że nakład powódki z majątku odrębnego na majątek wspólny wyniósł 56.986,55 złotych. W punkcie V postanowienia dokonał podziału majątku dorobkowego, przyznając powódce składniki: w postaci spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w W. o wartości 368.130,20 zł oraz ruchomości stanowiące wyposażenie mieszkania o wartości 8.620,00 zł. Samochód ciężarowy marki F. (...) o wartości 28.495,49 zł, przedsiębiorstwo handlowe o wartości 69.134,12 zł oraz wierzytelności z tytułu umowy rachunku bankowego o wartości 29.211,93 zł przyznane zostały R. W.. Wobec takiego podziału majątku dorobkowego, powódka została zobowiązana do zapłaty na rzecz R. W. kwoty 96.461,05 zł w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, tytułem spłaty. Apelacje od tego orzeczenia wnieśli B. W. i R. W.. Po rozpoznaniu środków odwoławczych Sąd Okręgowy w Warszawie dnia 8 lipca 2008 roku, sygn. akt V Ca 304/08 wydał postanowienie, którym częściowo zmienił orzeczenie sądu I instancji, w ten sposób, że: ustalił wartość samochodu przyznanego R. W. na kwotę 28.930 zł oraz stwierdził, że w skład majątku dorobkowego stron wchodzi również telefon firmy (...) o wartości 380 zł i przyznał go na własność uczestnikowi. Dokonał również zmiany kwoty spłaty należnej od B. W. na rzecz R. W., ustalając jej wysokość na 96.053,80 zł, płatną w terminie do 10 stycznia 2009 r. Skarga kasacyjna wniesiona przez B. W. nie została przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 9 czerwca 2009 r., sygn. akt I CSK 48/09. Aktualnie toczy się przeciwko powódce, wszczęte na wniosek jej byłego męża, postępowanie egzekucyjne, sygn. akt KM 1501/09, dotyczące wierzytelności z tytułu spłaty orzeczonej w prawomocnym postanowieniu o podziale majątku wspólnego. W dniu 21 lipca 2008 r. B. W. złożyła skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, żądając stwierdzenia, iż doszło do naruszenia jej prawa do rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy o podział majątku wspólnego oraz zasądzenia na jej rzecz kwoty 300.000 EURO tytułem zadośćuczynienia za szkody materialne i niematerialne. Wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2010 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu orzekł, że doszło do naruszenia, zawartego w art. 6 § 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 roku, prawa skarżącej do rozpoznania jej sprawy o podział majątku dorobkowego bez nieuzasadnionej zwłoki i przyznał jej kwotę 10.800 EURO z tytułu szkód niematerialnych. Trybunał nie zasądził odszkodowania z tytułu szkód majątkowych, gdyż nie stwierdził istnienia związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy ustalonym naruszeniem praw człowieka, a wskazywaną szkodą.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo w całości, uznając je za bezzasadne. B. W. wykazała, iż toku postępowania o podział majątku dorobkowego doszło do naruszenia jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, co potwierdził w swoim wyroku z dnia 20 kwietnia 2010 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu. Okres przewlekłości postępowania wynosił 5 lat., jednak powódka nie wykazała, iż na skutek tej przewlekłości poniosła szkodę w wysokości kwoty 123.703,51 zł. Podstawę prawną jej roszczenia stanowi art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy -Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162,

poz. 1692). Zgodnie z jego treścią Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej. Bezprawność działania pozwanego wprost wynika z wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Nie zostały jednak spełnione pozostałe przesłanki warunkujące odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa, takie jak szkoda i związek przyczynowy. Najbardziej wartościowym składnikiem, wchodzącym w skład majątku dorobkowego B. i R. byłych małżonków W. było spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego. Jego wartość w czasie trwającego postępowania sądowego stale rosła, a wzrost ten rzutował z jednej strony na wysokość spłaty, którą wnioskodawczyni miała dokonać na rzecz uczestnika, ale z drugiej strony przesądzał o wartości nabytego zgodnie z orzeczeniem sądu majątku. W tej sytuacji brak było podstaw do przyjęcia, że powódka doznała szkody, której wartość odpowiada różnicy między rzeczywistą kwotą spłaty ustaloną w prawomocnym orzeczeniu sądu o podziale majątku, a kwotą, jaka zostałaby orzeczone, gdyby postępowanie w sprawie zakończyło się w 1997 r. Nie było także podstaw prawnych do obciążania Skarbu Państwa kwotą odsetek ustawowych, jakie ma zapłacić powódka z powodu braku uiszczenia na rzecz R. W. spłaty jego udziału w majątku wspólnym w terminie ustalonym przez sąd, tj. do dnia 10 stycznia 2009 roku, czy też kosztami postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko B. W.. Nie zachodzi bowiem związek przyczynowy pomiędzy przewlekłością postępowania sądowego, a wzrostem poziomu zadłużenia, wynikającym z zaniechania terminowego regulowania zobowiązań.

Apelację od wyroku złożyła powódka, zaskarżając go w całości na podstawie następujących zarzutów:

1. naruszenia prawa materialnego w postaci:

a) art.361§ 2 k.c. na skutek niewłaściwego zastosowania tego przepisu skutkującego przyjęciem, że powódka nie wykazała faktu poniesienia szkody;

b) art.361§ 1 k.c. na skutek niewłaściwego zastosowania tego przepisu i przyjęcia, że pomiędzy szkodą doznaną przez powódkę a przewlekłością postępowania sądowego nie zachodzi adekwatny związek przyczynowy;

2. naruszenia prawa procesowego w postaci art. 217§ 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 232 k.p.c. na skutek oddalenia wniosku powódki o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego do spraw szacowania majątku, w celu ustalenia wartości własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w W., przy ulicy (...), m.5 w roku 1997 r., co uniemożliwiło ustalenie wysokości szkody.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie na jej rzecz od przeciwnika procesowego zwrotu kosztów postępowania, ewentualnie uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od powódki na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję, podnosząc zarzut przedawnienia roszczenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Nietrafny jest przede wszystkim zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego w postaci art. 217§ 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 232 k.p.c. na skutek oddalenia wniosku powódki o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego do spraw szacowania majątku, co w ocenie skarżącej uniemożliwiło ustalenie wysokości doznanej przez nią szkody. Przedmiotem postępowania dowodowego są tylko fakty mające istotne znaczenie dla merytorycznej oceny dochodzonego roszczenia, a zatem domaganie się przez stronę przeprowadzenia dowodów na inne okoliczności, nie może być uwzględnione przez sąd orzekający, ponieważ prowadziłyby do przewlekłości postępowania sądowego. Fakty mające istotne znaczenie, to fakty opisane w hipotezach norm prawa cywilnego materialnego. Właściwie rozumiane prawo materialne określa więc, które dowody są istotne w sprawie i jakie mają znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przepisy te wyznaczają zakres koniecznych ustaleń faktycznych, które powinny być w sprawie dokonane. Skoro Sąd

Okręgowy prawidłowo uznał, iż powódka nie wykazała faktu poniesienia szkody na skutek przewlekłości postępowania sądowego, to prowadzenie postępowania dowodowego, w celu ustalenia wysokości tej szkody było dla rozstrzygnięcia sprawy zbędne .

Sąd Okręgowy poczynił w sposób prawidłowy ustalenia wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktycznych, a dokonując ich oceny prawnej nie naruszył wskazanych w zarzutach apelacyjnych przepisów prawa materialnego. Podstawę prawną roszczeń B. W. stanowi art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 września 2004 r. Odpowiedzialność deliktowa Skarbu Państwa, oparta na tym przepisie powstaje wówczas, gdy spełnione są łącznie jej trzy ustawowe przesłanki: bezprawność działania lub zaniechania sprawcy, szkoda oraz normalny związek przyczynowy między bezprawnym zachowaniem sprawcy a szkodą. Kolejność badania przez sąd powyższych przesłanek nie może być dowolna. W pierwszej kolejności konieczne jest ustalenie działania (zaniechania), z którego, jak twierdzi poszkodowany, wynika szkoda oraz dokonanie oceny jego bezprawności, następnie ustalenie czy wystąpiła szkoda i jakiego rodzaju i dopiero po stwierdzeniu, że obie te przesłanki zachodzą, możliwe jest zbadanie istnienia między nimi normalnego związku przyczynowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2012 r., II CSK 648/11 , Lex nr 1215614). Powódka wykazała bezprawne zachowanie pozwanego , ale nie udowodniła faktu poniesienia szkody. W kodeksie cywilnym brak jest normatywnej definicji szkody. „Szkoda” jest pojęciem o charakterze doktrynalnym. Artykuł 361 § 2 k.c. wskazuje jedynie na zakres szkody podlegającej naprawieniu, nie będąc źródłem juretrycznej definicji samego pojęcia „szkoda” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007 r., V CSK 423/06, LEX nr 277311). Można przyjąć, że szkodą jest uszczerbek majątkowy, czyli zmniejszenie się majątku wskutek określonego zdarzenia, z pominięciem tych, które zależą od woli doznającego uszczerbku . Zastrzeżenie dotyczące uszczerbków doznanych wbrew woli poszkodowanego odróżnia szkodę od uszczerbków, jakie nastąpiły na mocy decyzji samego zainteresowanego, skutkiem jego celowych i świadomych czynności. W orzecznictwie wyrażono pogląd, że pojęciem szkody nie można obejmować takiego uszczerbku, który jest skutkiem celowych i świadomych czynności poszkodowanego, choćby były one niezgodne z zasadami racjonalnego działania (wyrok SN z dnia 25 stycznia 2007 r., V CSK 423/06, LEX nr 277311). Dlatego uszczerbek związany z koniecznością ponoszenia przez powódkę kosztów postępowania egzekucyjnego oraz uiszczania odsetek z tytułu opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego (spłaty majątkowej na rzecz byłego męża) nie stanowią szkody w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Również nie stanowi szkody różnica pomiędzy wartością spłaty , jaką zgodnie z prawomocnym orzeczeniem sądu o podziale majątku dorobkowego ma obowiązek uiścić skarżąca, a hipotetyczną wartością takiej spłaty , obliczoną według stanu na rok 1997 r. W orzeczeniu o podziale majątku wspólnego sąd ustala skład tego majątku według stanu z chwili ustania wspólności małżeńskiej, zaś jego wartość według cen z chwili dokonywania podziału (por. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1969 r., III CZP 12/69, pkt III, OSNCP 1970/ 3/ 39 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 września 1974 r., III CZP 58/74, OSNCP 1975/6/ 90). W rozliczeniach przy podziale majątku dorobkowego małżonków obejmującego spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu przyjmuje się rynkową wartość tego prawa(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2011 r., II CSK 329/10, Lex nr 686734) . Skoro istnieje ścisłe powiązanie funkcjonalne pomiędzy wartością przyznanego w wyniku podziału B. W. składnika majątkowego, a wysokością spłaty , jaką powinna uiścić z tego tytułu na rzecz byłego męża, to brak jest podstaw do uznania, iż poniosła ona szkodę wyrażającą się różnicą wysokości spłaty , jakiej powinna dokonać według hipotetycznego stanu z 1997 r., a faktyczną kwotą spłaty. Nieudowodnienie szkody, czyniło natomiast zbędnym badanie związku przyczynowego.

Nie zasługiwał na uwzględnienie podniesiony w postępowaniu apelacyjnym przez pozwanego Skarb Państwa zarzut prawny – przedawnienia, którego zgłoszenie nie podlega ograniczeniom z art. 381 k.p.c. Powództwo zostało wytoczone przez B. W. w dniu 6 lipca 2011 r., czyli przed upływem trzyletniego terminu z art. 442¹ § 1 k.c. - od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Wiedzę o szkodzie skarżąca powzięła nie – jak twierdzi Skarb Państwa - w dacie ustania przewlekłości postępowania, ale dopiero w chwili zapoznania się z treści prawomocnego orzeczenia sądu o podziale majątku dorobkowego , wydanego w dniu 8 lipca 2008 r. Postanowienie sądu przyznające wspólną rzecz lub prawo jednemu z uczestników postępowania a drugiemu spłaty, wydane w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, ma charakter konstytutywny (art. 567 § 3 w związku z art. 688 k.p.c.). Terminy spłaty ustalone przez sąd, powinny

zatem przypadać na okres po uprawomocnieniu się postanowienia je zasądającego s (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2002 r., II CK 21/02, Lex nr 55570) . Dodatkowo warto jedynie zauważyć, iż oddalenie skargi o stwierdzenie przewlekłości postępowania , jak również niewniesienie jej w ogóle w toku postępowania, nie stanowi przeszkody, domagania się naprawienia szkody wynikłej z przewlekłości, ale dopiero po prawomocnym zakończeniu postępowania co do istoty sprawy (regulacja art. 16 u.s.n.p.).

Uznając apelację za bezzasadną Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu. O kosztach postępowania za II instancję orzeczono na podstawie art.102 k.p.c., który stanowi, iż w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Do kręgu "wypadków szczególnie uzasadnionych" należą okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zalicza się np. charakter żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenie dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, do drugich - sytuację majątkową i życiową strony. Mając na uwadze charakter sprawy oraz szczególnie trudną sytuację życiową i materialną powódki, odstąpiono od obciążania jej kosztami .